

доступу: http://tvoemisto.tv/news/informatsiyna_viyna_tryvaie_top5_feykiv_pro_1_viv_68433.html

3. Журналісти дали пораду, як "вирахувати" Фейкові новина [Електронний ресурс] // *Обозреватель*. – Режим доступу: <http://ukr.obozrevatel.com/politics/86319-zhurnalisti-dali-poradu-yak-virahuvati-fejkovi-novina.htm>

4. Министерство информполитики учит создавать фальшивые аккаунты [Електронний ресурс] // *newsru.ua*. – Режим доступу: <http://rus.newsru.ua/ukraine/24feb2015/minstec.html>

5. Мінченко Ольга *Страх і ненависть в мережі: огляд сайтів, що поширюють фейки та чутки* [Електронний ресурс] / Ольга Мінченко // *watcher*. – Режим доступу: <http://watcher.com.ua/2014/09/26/strah-i-nenavyst-v-merezhi-ohlyad-saytiv-scho-poshyryuyut-feyky-ta-chutky/>

6. Прокопенко Марія. *Фейк як інструмент війни* [Електронний ресурс] / Марія Прокопенко // *День* – Режим доступу: <http://m.day.kiev.ua/uk/article/media/feyk-yak-instrument-viyni>

В.Палайда –

студентка спеціальності «журналістика»

Національного університету

«Львівська політехніка»

Науковий керівник: ст. викладач кафедри української мови

Голубінка Н.І.

ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ПРО РЕВОЛЮЦІЮ ГІДНОСТІ, ОПУБЛІКОВАНИХ У ГАЗЕТІ “ДЕНЬ”)

Розвиток мови відбувається синхронно із розвитком суспільства загалом і розвитком особистості зокрема. Лексична система найяскравіше відображає увесь спектр динамічних процесів, що постійно відбуваються в суспільстві, а відтак у мові. Важливим моментом є те, що зміни в лексичному складі мови найбільшою мірою зумовлені позамовними чинниками: поява нових предметів і явищ, нових понять, що репрезентують нову епоху, нові знання й уявлення, вимагає їх пізнання, а отже, найменування.

Зміни в Україні та в світі впливають на суспільно-політичний словник української мови, зумовлюючи актуальність вивчення цього шару лексики в сучасних мовознавчих працях. Інноваційні процеси в лексичній системі сучасної української мови стали предметом вивчення у працях Євгенії Карпіловської, Ніни Клименко, Олександри Сербенської, Жанны Колоїз, Данути Мазурик, Олександра Стишова, Лариси Михайленко, Наталії Поліщук та ін.

Особливості лексики, що виникла чи актуалізувалася в середовищі Майдану (далі – лексика Майдану), яку розглядаємо як складову частину сучасної суспільно політичної лексики й термінології, як фрагмент мовної картини світу майданівця-протестувальника, не висвітлені системно в сучасних наукових та науково-популярних публікаціях, що й зумовило **актуальність** дослідження. Тема лексики Майдану і Революції Гідності стала об'єктом зацікавлення і мовознавців, і тих, хто не має стосунку до лінгвістичної науки. Кілька публікацій, що мають характер фрагментарних досліджень, опублікувала Н. Поліщук [1, 2]. Особливе зацікавлення викликає спроба лексикографічного опрацювання лексики Майдану, що його зреалізував письменник Андрій Чернівець, який опублікував у своєму блогу словничок із назвою “Майданізми” [5].

Мета роботи – проаналізувати склад і особливості лексичних інновацій у мові українських ЗМІ, зокрема тих новотворів, що виникли або актуалізувалися під час Революції Гідності.

Неологізми, як правило, формуються за законами відповідної мови, за її продуктивними моделями словотворення.

Найбільшу групу у корпусі лексичних інновацій в межах тематичної групи “Лексика Майдану” (54%) становлять іменники. Інтенсивне їх творення зумовлене потребою номінації осіб, предметів, явищ. У словотворенні неолексем-іменників визначальне місце належить суфіксації. Саме за її допомогою відбувається не лише номінація нових понять, а й емоційно-експресивне та стилістичне маркування новотворів.

Серед іменників переважають назви осіб, що виникли з допомогою продуктивних суфіксів *-ик, -ач, -ець, -ист/-іст, -атор, -к-* на означення діяча – за професією, характером поведінки, поглядами, видом занять, за належністю чи прихильним ставленням до певного ідеологічного, суспільно-політичного напрямку: *майданівець, євромайданівець, автомайданівець, антимайданівець, протестувальник, силовик*.

Однією із новітніх тенденцій у мові публіцистики є активізація суфіксального творення іменників на основі власних назв, переважно прізвищ і назв організацій та аббревіатур: *беркутівець, беркутня,*

беркутівень, беркутята, азаровщина (“ідеологія та принципи роботи, які сповідували колишній Прем'єр-міністр України Микола Азаров і його соратники; вживається як характеристика економічної та соціальної політики уряду Віктора Януковича”).

Продуктивним способом творення нових іменників у мові сучасних мас-медіа є також основоскладання в поєднанні з суфіксацією: *Євромайдан, «єврохохли», євроборщ, Автомайдан, міні-майдан, Євроланцюг, європауза, єврозакон, європіаніно, європровокація, ЄвроУкраїна, Єврореволюція, євролюбов, єврофлешмоб, євробалкон та ін.*

Серед іменників-новотворів тематичної групи “Лексика Майдану” засвідчуємо і деривати, утворені префіксальним способом словотворення, зокрема із використанням препозитивних формантів **анти-**, **контр-**, **пост-** і **після-**: *антимайдан, контрмайдан, післямайдання, постмайдання.*

Особливої уваги заслуговують **інтернет-меми** – явище спонтанного розповсюдження інтернетом певної інформації всіма можливими способами (електронною поштою, в месенджерах, форумах, блогах тощо), яке почало використовуватись у середині першого десятиліття XXI ст. До спонтанного неконтрольованого розповсюдження від одного інтернет-користувача до іншого схильна не будь-яка інформація, а тільки та, що яким-небудь чином залишає багатьох користувачів небайдужими до неї. До чи не найвідоміших і найпопулярніших інтернет-мемів періоду Майдану належать такі новотвори: “*йолка*”, “*бімба*”, “*куля-в-лоб*”.

Серед інновацій, зафіксованих у межах тематичної групи “Лексика Майдану” друге місце посідають прикметникові новотвори (12%). З-поміж них високою словотвірною продуктивністю відзначаються відносні прикметники, зокрема відіменникові деривати із суфіксами **-н-**, **-ов-/ев-**, **-ськ-**: *майданівський, майданний, євромайданівський, євромайданний, антимайданний, беркутівський* та ін.

Дещо меншу за обсягом групу новотворів (5%) становлять дієслова. У віддієслівному словотворенні досить активним способом є префіксація, у відіменному – суфіксація. З-поміж префіксів найпродуктивнішими є питомі українські **за-**, **з-**, **про-**, **від-**, а також іншомовні **ре-** та **де-**: *зберкутитися, відмайданити, замайданити*, (новотвори взято зі словничка А. Червінця “Майданізми”). Серед суфіксів продуктивним виступив **-и-**, **-ува-**: *барикадити, майданувати*. Засвідчено діеприкметник-інновацію – *майданутий*.

Різноманітні зміни у значенні слів є наслідком складної взаємодії мовних і позамовних чинників, які знаходять свій вияв, зокрема, у

сконденсованій, економній номінації нових понять та реалій за допомогою вже наявних у мові слів й одночасному набутті ними образності, влучності, емоційності та експресивності, що характерно для мови підстилю мас-медіа. Значеннєвих трансформацій здебільшого зазнають іменники (понад 14 % від усіх нових семантично переосмислених одиниць), наприклад, *вогнегасник* (прізвисько Віталія Кличка під час Євромайдану, яке він отримав у протистоянні на вулиці Грушевського), *зелені чоловічки* (проросійські бойовики, озброєні люди), *ватники* (проросійськи орієнтовані люди, що підтримують від'єднання від України східних областей та Криму), золотий батон.

Одним із помітних явищ у лексичній системі мови є повернення слів до широкого вжитку після тривалої перерви. Такі лексичні одиниці називають відродженими, реактивованими, ревіталізованими, внутрішніми неологізмами, актуалізованими словами.

У тематичній групі “Лексика Майдану” фіксуємо нові слова, що постали в результаті семантичної деривації, переосмислення значень уже відомих слів.

Простежуємо термінологізацію слова *Майдан*, яке після суспільно-політичних подій у листопаді 2004 р. на Майдані Незалежності стало, на думку Л. Ставицької, персоніфікованим, міфологізованим утіленням революції з людським обличчям у прямому й переносному значеннях [4, с. 6]. Згідно зі “Словником української мови” *майдан* – велике незабудоване місце в місті або селі; площа // базарна площа [3, с. 504]. У ЗМІ фіксуємо контексти, що свідчать про зміну значення, а саме: *Майдан* (пишуть як з малої, так і з великої літери) – “мітинг”, “акція протесту”, *Майдан* “люди, українці, які беруть участь у мітингу” (метонімія за ознакою “територія (місце) – ті, хто перебуває на ній”).

Проаналізований матеріал дають змогу простежити явище спеціалізації лексеми *Майдан*: *податковий майдан*, *фінансовий майдан*, *мовний майдан*.

Слово *майдан* стало твірним для деяких похідних, зокрема для словотвірних синонімів *майданний* – *майданівський*; функціонує і дієслово *майданити* з префіксальними похідними *помайданити*, *промайданити*, *домайданитися* [1, с. 144].

До актуалізованих слів-новотворів належать лексеми *сотня* (“Медична сотня”, “Львівська сотня”, “Сотня афганців”, “Жіноча сотня”, “диванна сотня”), *сотник* (*сотник Самооборони Майдану*), *комендант* (*комендант загонів Самооборони Майдану*) та ін.

У проаналізованому матеріалі фіксуємо значну кількість словосполучень із виразною тенденцією до фразеологізації: *Небесна Сотня, Герой Майдану, Рада Майдану, Майдан Гідності, Революція Гідності, золотий батон* (віднайдений у Межигір'ї батон у натуральну величину, виготовлений із золота, згодом – одна із кличок одіозного экс-президента), *диктаторські закони, політичний камікадзе, в'язні Грушевського, в'язні Банкової* та ін.

Висновки. Таким чином лексичні зміни в українській мові в період Майдану засвідчують тісний зв'язок мовної еволюції з життям суспільства впродовж у перші десятиліття ХХІ століття. Здійснений аналіз інноваційних процесів у мові ЗМІ зазначеного періоду підтвердив закономірність: історичні та соціальні зрушення й революції, тобто докорінні зміни в суспільстві, спричиняють відчутні перетворення, передусім на лексико-семантичному і словотвірному рівнях мови.

Дослідження динаміки лексико-семантичної системи української літературної мови на матеріалі вивчення нової та актуалізованої лексики у мові сучасних ЗМІ є необхідною передумовою для розвитку нового напрямку в лексикології – неології та неографії, тобто систематичного фіксування й опису лексичних інновацій у спеціальних лексикографічних працях із зазначенням часу входження їх у національний словник.

Список використаних джерел

1. Поліщук Н. *Лексика Майдану на сторінках української преси* // *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA*, vol. IV. – 2016. – S. 141–147.
2. Поліщук Н. *Термінологічна лексика Майдану (на матеріалах газет “Дзеркало тижня”, “Українська правда”, “Газета по-українськи”, “Високий Замок”)* // *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Проблеми української термінології. – 2014. – № 791. – С. 138–143.
3. *Словник української мови: у 11 т. – Т. 4. (І-М)*. – К. : Наук. думка, 1973. – С. 1-840.
4. Ставицька Л. О. *Дискурс помаранчевої пристрасти*. – К.: Критика. – 2005. – № 3. – С. 3–16.
5. Чернівець Андрій. *Майданізми* // *Електронний ресурс*. Режим доступу: <http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=467779>